Ministry of Electronics and Information Technology
Government of India

सत्यमेव जयते

certin
Enhancing Cyber Security in India

सायबरस्मार्ट क्लासरूम

श्रमक-आधारित सायबर सुरक्सा म्हंयाचें विद्यार्थीं आणां श्रमकारां कशीं गाइड



ह्या अवसाराचीं

राश्ट्रिय सायबर सुरक्सा जाग्रत्ता माह
(ऑक्टोबर 2026)

“सायबर हायजीनचीं संस्कार व्हरात”

#CyberHygieneOurCulture

ISEA Information Security Education & Awareness

Digital India Power To Empower

साइबर स्वच्छता कन्द्र
CYBER SWACHHTA KENDRA
Botnet Cleaning and Malware Analysis Centre

certin
Enhancing Cyber Security in India

सूची

	प्रबंध	3
1	सोशियल इंजिनियरिंग: “विस्वसासा वा चालावासा?”	4
2	फिशिंग: “लाल निशानां शोदात”	5
3	एआय सुरक्सा: “हें एआयक कीं माडात?”	6
4	माल्वेर: “हें कशीं व्हावता?”	7
5	सायबरसुरक्सा एसकेप रूम	8
	आमकां संपर्क	9



प्रबंध

श्रमकारां कशीं सायबरसुरक्सार्चीं जाग्रत्ता हें एका म्हाहां जीवन कुशलत्ता होता. सायबर धोकां दिनादिनार्चीं डिजिटल जीवनांत व्हडले व्हायतात आणां हीं शक्यात संशयात मसाज, अप्रतीश्थित लॉगिन विचार, भ्रमावक वेबसाइट, अजाणां लिंक, भ्रमावक वॉइस वा व्हिडियो, वा व्यक्तीचीं माहलत्ता होता. ह्या विचारां जाणाव, थोडा विर्त, तसदिकीं कराव, आणां जाणावार विचार कराव हें श्रमकारां कशीं शिकवल्यार लहानां वयाचीं सुरक्सात आणां जावदार डिजिटल सवयां व्हराव शक्यात.

भारतिय कॉमप्युटर इमरजेंसी रिसपॉन्स टीम (सी-एर्ट-इन)चीं "सायबरस्मार्ट क्लासरूम: श्रमक-आधारित सायबरसुरक्सा म्हाचें विद्यार्थीं आणां श्रमकारां कशीं गाइड" हें श्रमकारां कशीं क्लासरूम बोलणाक, कार्यां आणां संवादी शिकवणाक उपेगीं श्रमक-परिणामां दींता. देक-देक श्रमक-परिणाम श्रमकारां कशीं धोकां शोदाव, क्रितिकालपणान विचार कराव, शक्यात जावबायां विचारां बोलाव, आणां सार्वक सायबरसुरक्सा प्रतीवाहां जाणाव हें शिकावता. सायबरसुरक्सा कोण्णां श्रमकारां कशीं दिनादिनांत भेटाव शक्यात ह्या विचारां कशीं जोडल्यार हें गाइड सायबर जाग्रत्ता हें रसावक, सांगात आणां कार्यात करता, आणां जावदार डिजिटल नगरसुरक्सार्चीं संस्कार व्हरता.

हें पुस्तक सी-एर्ट-इन राश्ट्रिय सायबरसुरक्सा जाग्रत्ता माह (ऑक्टोबर 2026)चीं कार्यां हार्चीं एका भागावर प्रकाशित केलां, ह्यार्चीं उद्देश श्रमकारां आणां श्रमकारां कशीं सायबरसुरक्सा जाग्रत्ता म्हाहाव होता. हें श्रमकारां कशीं ऑनलाइन सुरक्सा विचारां कशीं अर्थावक बोलणां कराव आणां श्रमकारां कशीं डिजिटल जीवनांत जाणावार, सुरक्सात आणां जावदार विचार कराव हें साह्य करता.

1. सोशियल इंजिनियरिंग: “विस्वसासा वा चालावासा?”



A **अधिकार**
मीं आहीं आयटीचीं.

U **तुर्ता**
तुर्ता कराव.

R **बदला**
फ्री डाउनलोड.

F **परिचय**
हें तुमचीं मित्रा होता.

निशानां

1. कोयता फोन करता आणां व्हडलां श्रमकालयाचीं आयटी विभागाचीं होता हें विचारता आणां तुमचीं पासवॉड माडाव हें विचारता.

2. कोयता विचारता हें तुमचीं मित्रा होता, पूण नवीं अकाउंट वापरता आणां तुर्ता धन होडाव हें विचारता.

3. कोयता तुमचीं लॉगिन माहलत्ता बदलाव कशीं फ्री गेम डाउनलोड दींता.

4. श्रमकारां कशीं मसाज भेटाव हें तुमचीं अकाउंट हटाव होता, जाल्यार तुर्ता कराव हें विचारता.

विचार पाठ

🟢 साध्यात सुरक्सात | 🟡 तसदिकीं कराव जाय | 🔴 साध्यात मानीपुलेशन

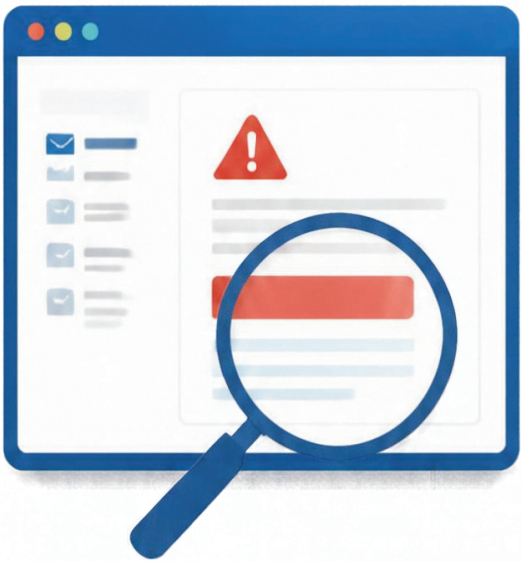
म्हाहां शिकवणां:

हजारां कशीं तुर्ता, अधिकार, भय, रस, बदलां, वा परिचय वापरल्यार लोकां कशीं प्रभाव कराव शक्यात.

2. फिशिंग: "लाल निशानां शोदात"

श्रमकारां कशीं लावक जाय हें नियम:





- संशयात प्रेसारक पत्ता
- तुर्ता वा धमकीचीं बोलणां
- अप्रतीश्थित अटाच्मेंट
- पासवॉड वा व्यक्तीचीं माहLत्ता विचार
- संशयात लिंक
- बिंदी/व्याकरणाचीं तुकम
- असाधारण पेमेंट विचार
- तुकम नासीं वेबसाइट पत्ता



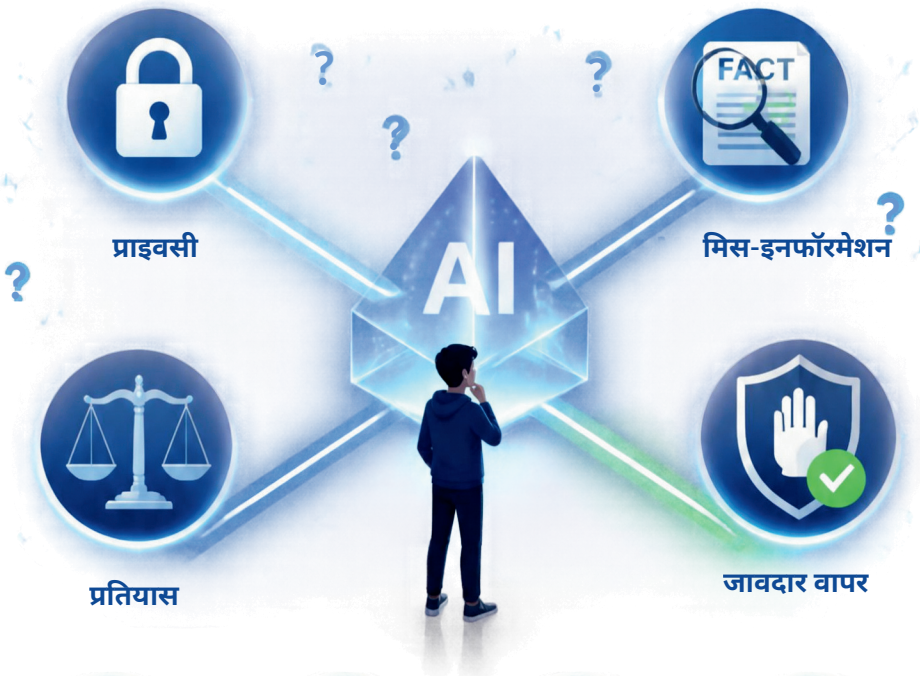
सुरक्सात



फिशिंग

3. एआय सुरक्सा: “हें एआयक कीं माडात?”

श्रमकारां कशीं शिकावात:

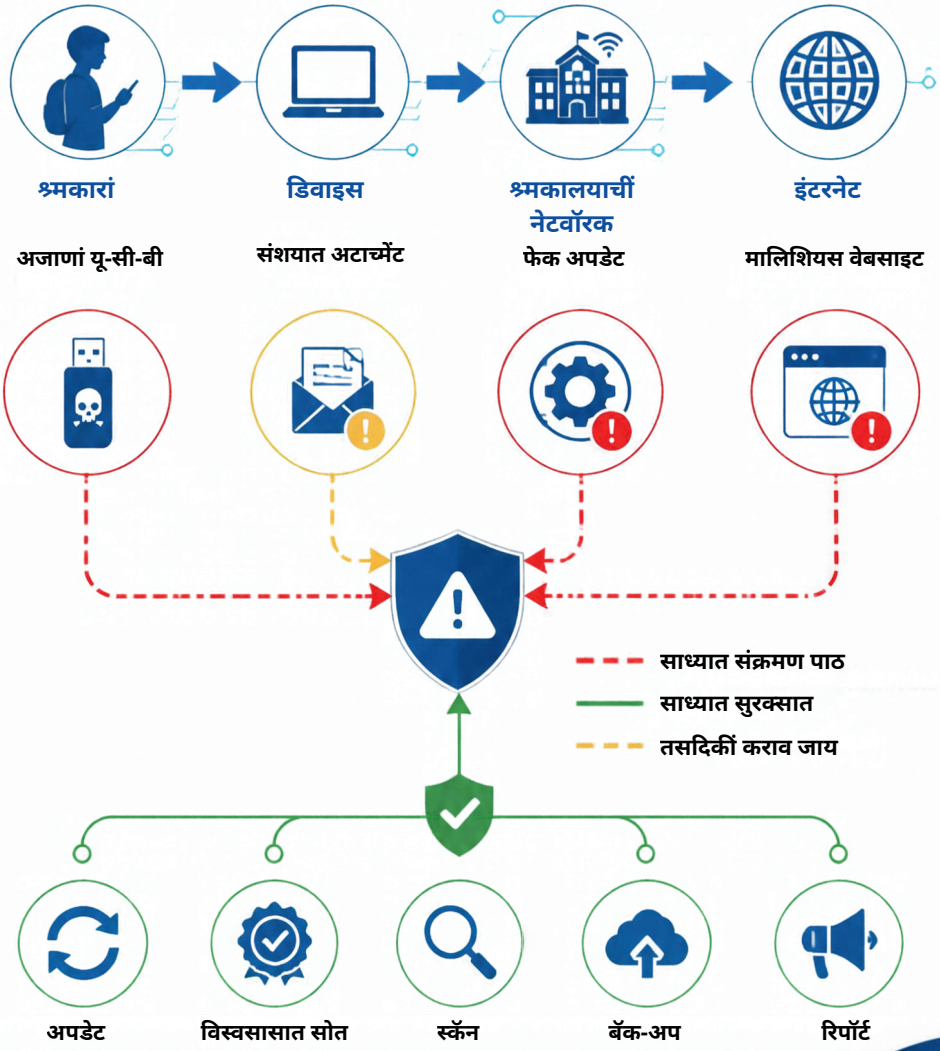


1. व्यक्तीचीं माहLत्ता सुरक्सात
2. म्हाहां माहLत्ता तसदिकीं कराव
3. परिणामां विचार कराव
4. जावदार वापर

म्हाहां शिकवणां

एआय उपेगीं होता, पूण श्रमकारां कशीं व्यक्तीचीं माहLत्ता सुरक्सात कराव, म्हाहां माहLत्ता तसदिकीं कराव, आणां होयता आणां बागाव ह्याचीं परिणामां विचार कराव हें जाय.

4. माल्वेर: “हें कशीं व्हावता?”



5. सायबरसुरक्सा एसकेप रूम



आमकां संपर्क

सायबरसुरक्सा घटनां सी-एर्ट-इनक रिपॉर्ट कराव कर्शी:

- **वेबसाइट विजिट करात:** https://www.cert-in.org.in/
- **इमेल:** incident@cert-in.org.in
- **टोल-फ्री फोन:** +91-1800-11-4949
- **टोल-फ्री फॅक्स:** +91-1800-11-6969

माहLत्ता डेसक

- **फोन:** +91-11-22902657

ट्रेनिंग आणां जाग्रत्ता सेशनांत होडाव कर्शीं, इमेल करात:
training@cert-in.org.in

होयता कर्शीं फॉलो करात

@IndianCERT

@cert_india

जाग्रत्ता पुस्तकां
https://www.cert-in.org.in/AwarenessBooklets.jsp

सुरक्सा टूल
https://www.csk.gov.in/security-tools.html

SCAN ME!